

Strasbūras, 2018 11 13
COM(2018) 880 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI, REGIONŲ KOMITETUI
IR EUROPOS INVESTICIJŲ BANKUI**

**Pasirengimas Jungtinės Karalystės išstojimui iš Europos Sąjungos 2019 m. kovo 30 d.
Veiksmų planas nenumatytiems atvejams**

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI, REGIONŲ KOMITETUI
IR EUROPOS INVESTICIJŲ BANKUI**

**Pasirengimas Jungtinės Karalystės išstojimui iš Europos Sąjungos 2019 m. kovo 30 d.
Veiksmų planas nenumatytiems atvejams**

Europos Vadovų Taryba pakartoja savo raginimą valstybėms narėms, Sąjungos institucijoms ir visiems suinteresuotiesiems subjektams suintensyvinti parengiamąjį darbą visais lygmenimis ir rengiantis visiems galimiems rezultatams.

Europos Vadovų Taryba (50 straipsnis), 2018 m. birželio 29 d.¹

1. Įvadas

Jungtinė Karalystė nusprendė išstoti iš Europos Sąjungos, pasinaudodama Europos Sąjungos sutarties 50 straipsnyje numatyta procedūra. Komisija dėl tokio sprendimo apgailestauja, tačiau jį gerbia.

2019 m. kovo 30 d.² Jungtinė Karalystė taps trečiąja šalimi. Nuo to momento Jungtinei Karalystei nebebus taikoma visa Sąjungos pirminė ir antrinė teisė, nebent ratifikuotame susitarime dėl išstojimo būtų nustatyta kita data.

Kaip pabrėžiama 2018 m. liepos 19 d. Komisijos paskelbtame pirmajame komunikate dėl pasirengimo „Brexit’ui“³, nepriklausomai nuo numatyto scenarijaus, Jungtinės Karalystės pasirinkimas sukels didelių trikdžių. Todėl Komisija nuolat ragina Europos piliečius, įmones

¹ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20006-2018-INIT/lt/pdf>.

² Apie savo ketinimą išstoti iš Sąjungos pagal Europos Sąjungos sutarties 50 straipsnį Jungtinė Karalystė pranešė 2017 m. kovo 29 d. Tai reiškia, kad jei ratifikuotame susitarime dėl išstojimo nebus nustatyta kita data arba pagal Europos Sąjungos sutarties 50 straipsnio 3 dalį Europos Vadovų Taryba kartu su Jungtine Karalyste vieningai nenuspręs, kad Sutartys nustoja galioti vėlesnę dieną, visa Sąjungos pirminė ir antrinė teisė Jungtinei Karalystei nustos galioti 2019 m. kovo 30 d. 00:00 Vidurio Europos laiku. Kol kas Komisija nėra gavusi jokios informacijos, kad Jungtinė Karalystė galėtų prašyti pratęsti savo narystę ES.

³ COM(2018) 556 final/2.

ir valstybes nares pasirengti visiems įmanomiems scenarijams, įvertinti susijusią riziką ir susiplanuoti jos mažinimo veiksmus. 2018 m. birželio 29 d. Europos Vadovų Taryba pakartojė savo raginimą valstybėms narėms, Sąjungos institucijoms ir visiems suinteresuotiesiems subjektams suintensyvinti parengiamąjį darbą visais lygmenimis ir rengtis visiems galimiems variantams⁴.

Šiuo komunikatu siekiama reaguoti į minėtą raginimą ir daugiausia dėmesio skirti išstojimo be susitarimo scenarijui. Jame nurodomos svarbiausios sritys ir veiksmai, kurių reikia imtis, taip pat kokia forma galėtų vykti valstybių narių diskusijos ir veiksmų koordinavimas nuo 2018 m. lapkričio mėn. iki 2019 m. kovo 29 d.

ES ir Jungtinė Karalystė dėl susitarimo dėl išstojimo derasi nuo 2017 m. gegužės mėn. Derybininkų lygmeniu padaryta pažanga dėl teisinio teksto, įskaitant tvarką pereinamuoju laikotarpiu iki 2020 m. gruodžio 31 d., ir tas tekstas paskelbtas 2018 m. kovo 19 d.⁵ Apie tolesnę pažangą pranešta 2018 m. birželio 19 d. Komisijos ir JK derybininkų bendrame pareiškime⁶. 2018 m. spalio 17 d. Europos Vadovų Taryba (50 straipsnis) paragino Komisiją, kaip Sąjungos derybininkę, toliau siekti susitarimo laikantis anksčiau suderintų Europos Vadovų Tarybos gairių. Šios derybos tebevyksta, o Sąjungos derybininkė Komisija ir toliau yra pasiryžusi susitarti dėl tvarkingo išstojimo. Nors pažanga padaryta daugeliu atžvilgių, yra sričių, dėl kurių nesusitariama nepaisant didelių pastangų ir intensyvių derybų. Be to, jei susitarimas su JK Vyriausybe ir būtų pasiektas, nėra garantijos, kad Jungtinė Karalystė susitarimą dėl išstojimo ratifikuotų iki 2019 m. kovo 29 d.

2. Būtynė pasirengti. ES lygmens veiksmai

Lygiagrečiai deryboms vyksta ir pasirengimo Jungtinės Karalystės išstojimui darbai. Komisija ir toliau visapusiškai atliks savo vaidmenį.

Komisija **peržiūrėjo ES *acquis***, t. y. pagal ES teisę galiojančias taisykles, siekdama išsiaiškinti, kurias taisykles reikės pritaikyti bet kokių atveju ir kokių priemonių reikės imtis tuo atveju, jei susitarimas nebus sudarytas. Po šios peržiūros Komisija pateikė **aštuonis pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų pasirengimo priemonių**, kurios turi būti priimtos neatsižvelgiant į tai, ar Jungtinės Karalystės išstojimas bus tvarkingas, ar ne. Šios priemonės pristatytos 1 priede. Tai, pavyzdžiui, automobilių transporto priemonių patvirtinimo ar laivų kontrolės organizacijoms taikomų taisyklių pritaikymai, taip pat Pasaulio prekybos organizacijoje Europos Sąjungos prekių darbotvarkėje nurodytų tarifinių kvotų pasidalijimas tarp ES 27 ir JK. Kartu su šiuo komunikatu Komisija priėmė du paskutinius pasiūlymus: vienas iš jų yra dėl nuorodų į 2030 m. ES energijos vartojimo efektyvumo tikslus (išreikštus absoliučiomis vertėmis) pritaikymo, o kitas – dėl vizų taisyklių, kurios bus taikomos JK piliečiams Jungtinei Karalystei išstojus iš Sąjungos⁷.

Be to, priimta arba rengiama keletas bet kuriuo atveju reikalingų **įgyvendinimo ir deleguotųjų aktų**. Pavyzdžiui, dėl Jungtinės Karalystės traktavimo statistinių duomenų kontekste, dėl jos kaip pranešėjos tam tikrų cheminių medžiagų vertinimo klausimais

⁴ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/XT-20006-2018-INIT/lt/pdf>

⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/draft-agreement-withdrawal-united-kingdom-great-britain-and-northern-ireland-european-union-and-european-atomic-energy-community-0_en
https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_agreement_coloured.pdf

⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/joint_statement.pdf

⁷ Žr. tolesnį skirsnį apie piliečius.

funkcijos perdavimo kitoms valstybėms narėms ir dėl vaistų rinkodaros leidimų pakeitimų. Visi šie konkrečiai su „Brexit’u“ susiję aktai pristatyti 2 priede.

Komisija taip pat bendradarbiauja su **atitinkamomis agentūromis**. Pavyzdžiui, atsižvelgdama į aviacijos sektoriaus ypatumus, Komisija paragino Europos aviacijos saugos agentūrą (EASA), rengiantis tam laikui, kai Jungtinė Karalystė nebebus valstybė narė, pradėti tvarkyti tam tikras JK subjektų paraiškas. Europos vaistų agentūra (EMA) atliko keletą tyrimų ir prireikus susisieikė su ES rinkodaros leidimų turėtojais, kad primintų jiems apie būtinybę imtis reikiamų pasirengimo priemonių. Europos cheminių medžiagų agentūra (ECHA), Bendrijos augalų veislių tarnyba (CPVO) ir EMA perskirstė Jungtinės Karalystės turėtas reglamentavimo funkcijas kitoms valstybėms narėms.

Be to, Sąjunga imasi visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog Jungtinėje Karalystėje esančios ES agentūros ir įstaigos (pvz., Europos vaistų agentūra, Europos bankininkystės institucija, Šiaurės jūros patariamoji taryba, „Galileo“ saugumo stebėsenos centro atsarginė stotis ir operacijų būstinė) iki išstojimo dienos būtų perkeltos į ES 27.

Siekdama Sąjungos interesų Komisija taip pat remia Jungtinės Karalystės siekį užsitikrinti prisijungimą prie Konvencijos dėl bendrosios tranzito procedūros kaip ES nepriklausanti tranzito šalis, jei ji bus pasirengusi laikytis Konvencijos reikalavimų, ir prie Konvencijos dėl prekybos prekėmis formalumų supaprastinimo. Dėl tos pačios priežasties Komisija remia Jungtinės Karalystės prisijungimą ir prie Sutarties dėl viešųjų pirkimų.

Darbas vyksta ir įvairiose kitose srityse, įskaitant labai praktinius ES vidaus pasirengimo aspektus, kaip antai duomenų bazių ir IT sistemų bei kitų komunikacijos ir informacijos mainų platformų, prie kurių Jungtinė Karalystė neteks prieigos, atjungimas ir pritaikymas.

Be to, Komisija tęsia **diskusijas dėl pasirengimo JK išstojimui su 27 ES valstybėmis narėmis**: aptariami bendrieji pasirengimo klausimai ir konkretūs teisiniai, administraciniai ar konkretiems sektoriams aktualūs pasirengimo žingsniai. Valstybės narės ir Komisija šį darbą vykdo vis intensyviau Tarybos darbo grupės (50 str.) rengiamuose sektoriniuose seminaruose.

3. Būtinybė pasirengti. Piliečių, įmonių ir valstybių narių veiksmai

Kaip pabrėžiama 2018 m. liepos 19 d. Komisijos pirmajame pasirengimo „Brexit’ui“ komunikate, pasirengimas Jungtinės Karalystės išstojimui turi būti bendras Europos Sąjungos, nacionalinių, regioninių ir vietos institucijų, taip pat ekonominės veiklos vykdytojų bei piliečių darbas. Kad pasirengtume išstojimui ir sumažintume blogiausio staigaus lūžio scenarijaus poveikį, visi subjektai turi prisiimti savo atsakomybę.

27 ES valstybių narių priemonės

Jungtinės Karalystės išstojimui valstybės narės pradėjo ruošti **nustatydamos, kokius teisės aktus pritaikyti ir kokių administracinių ir praktinių priemonių imtis**. Šis darbas turėtų būti vykdomas intensyviau ir jam turėtų būti teikiama pirmenybė. Siekiant pasirengti nenumatytiems atvejams, visų pirma turi būti imamasi nacionalinių priemonių, be kita ko, didinami **žmogiškieji ištekliai** (pvz., muitinės pareigūnų ir valstybinių veterinarijos gydytojų skaičius) ir diegiama, pritaikoma bei stiprinama reikiama infrastruktūra (pvz., uostuose ir oro uostuose).

Valstybėms narėms, taip pat ir jų valdžios institucijoms teks svarbus vaidmuo įgyvendinti ES teisę ir užtikrinti jos vykdymą Jungtinės Karalystės, kaip trečiosios šalies, atžvilgiu. Joms, be kita ko, teks atlikti reikiamus patikrinimus kertant sieną ir vykdyti sienų kontrolę, tikrinti reikiamus leidimus ir licencijas. Po „Brexit’o“ Šiaurės jūroje ir Šiaurės Atlante vėl atsiras jūrų siena. Valstybės narės turės dėti daugiau pastangų ir labiau bendradarbiauti regioniniu mastu, kad būtų užtikrinta veiksminga veiklos Sąjungos vandenyse stebėseną ir kontrolę. Jos turėtų užtikrinti, kad šis darbas būtų baigtas likus pakankamai laiko iki išstojimo, turėdamos omenyje tai, kad tokią infrastruktūrą bet kokių atveju reikėtų pritaikyti ar sustiprinti dar prieš pasibaigiant pereinamajam laikotarpiui.

Bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis Komisija siekia **koordinuoti** jų priimamas priemones ir taip užtikrinti, kad visoje Europos Sąjungoje pasirengimas nenumatytiems atvejams būtų darnus ir atitiktų toliau pateiktus bendruosius principus⁸. Dėl tos pačios priežasties valstybės narės **turėtų susilaikyti nuo dvišalių diskusijų ir susitarimų** su Jungtine Karalyste – tai pakenktų ES vienybei.

Jei prireiktų **finansinių išteklių** ir (arba) techninės pagalbos, dabartinės valstybės pagalbos taisyklės leidžia pasinaudoti tokia pagalba įmonių problemoms, kylančioms dėl „Brexit’o“ be susitarimo, spręsti. Pavyzdžiui, valstybės pagalbos taisyklės leidžia teikti pagalbą mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) konsultacijoms arba mokymui – taip galima padėti MVI pasirengti, be kita ko, būsimiems muitinės formalumams. Valstybės pagalbos sunkumus patiriančioms įmonėms sanuoti ir restruktūrizuoti gairių nuostatos dėl laikinos pagalbos MVI restruktūrizuoti galėtų būti naudingos dėl „Brexit’o“ kylančioms likvidumo problemoms spręsti. Finansavimo galima gauti įvairiais būdais, pavyzdžiui, per valstybės finansuojamas skolinimo schemas, laikantis orientacinės palūkanų normos, arba per valstybės garantijas, teikiamas pagal garantijų pranešimą.

Komisija jau dabar yra pasirengusi bendradarbiauti su valstybėmis narėmis, kurios labiausiai nukentės nuo netvarkingo Jungtinės Karalystės išstojimo, ir ieškoti pragmatiškų ir veiksmingų būdų joms padėti laikantis ES valstybės pagalbos teisės aktų. Visų pirma Komisija padės Airijai ieškoti sprendimų, kaip jos įmonėms susidoroti su būtent joms kylančiais iššūkiais.

Tam tikrose srityse gali būti teikiama techninė ir finansinė Europos Sąjungos pagalba, pavyzdžiui, muitinių pareigūnų mokymui pagal programą „Muitinė 2020“. Kitos programos gali būti naudojamos organizuojant panašius mokymo projektus sanitarijos ir fitosanitarijos kontrolės srityje. Žemės ūkio srityje ES teisė teikia labai įvairių priemonių susidoroti su greičiausiai patirsimomis Jungtinės Karalystės išstojimo, ypač be susitarimo, pasekmėmis.

Jungtinės Karalystės išstojimas iš ES paveiks visas valstybes nares: vienas daugiau, kitas mažiau, tačiau visų labiausiai – Airiją. Remdamasi pirmiau išdėstytais principais Komisija yra pasirengusi padėti Airijai įveikti jai kylančius būdingus sunkumus. Komisija taip yra pasiryžusi užtikrinti, kad būtų tęsiamos šiuo metu Airijos ir Šiaurės Airijos pasienio grafystėse įgyvendinamos programos PEACE ir INTERREG, kurių partnerė yra ir Jungtinė Karalystė. Pasiūlymų dėl šių programų Komisija yra pateikusi būsimoje daugiametėje finansinėje programoje. Jei Jungtinės Karalystės išstojimas iš ES nebus tvarkingas, Komisija mano, kad šią paramą reikėtų dar padidinti, nes problemos bus ypač didelės.

⁸ Žr. 4 skirsnį.

Piliečių ir įmonių veiksmai

Nenumatytiems atvejams skirtos priemonės, kurių imasi nacionalinės valdžios institucijos ar ES institucijos, negali atstoti tų priemonių, kurių turi imtis kiekvienas pilietis ir įmonė, kad pasirengtų Jungtinės Karalystės išstojimui. Tais atvejais, kai reikalingi nauji leidimai, licencijos ar sertifikatai, **kreiptis dėl jų laiku yra atitinkamo subjekto atsakomybė.**

Siekdama padėti **suinteresuotiesiems subjektams** pasirengti Jungtinės Karalystės išstojimui, Komisija paskelbė 78 išsamius sektorinius pranešimus, kuriuose patarė, kokių tolesnių žingsnių imtis⁹. Valstybės narės turėtų ir toliau informuoti piliečius ir įmones, ypač mažąsias ir vidutines įmones, ir padėti jiems pasirengti išstojimui.

4. Nenumatytiems atvejams skirti ES lygmens veiksmai

Be pirmiau aprašytų pasirengimo priemonių, nenumatytų atvejų planavimas apima ir priemones, kurių reikėtų siekiant sušvelninti Jungtinės Karalystės išstojimo iš Sąjungos be susitarimo poveikį. Jei susitarti nepavyktų, nuo išstojimo dienos visa pirminė ir antrinė Sąjungos teisė Jungtinei Karalystei nebegaliotų ir pasireikštų visas išstojimo poveikis. Komisija išimties tvarka ir siekdama apginti gyvybiškai svarbius Europos Sąjungos interesus numato **keletą nenumatytiems atvejams skirtų priemonių**, kad tam tikrose siaurai apibrėžtose srityse trikdžiai nebūtų tokie dideli. Trikdžiai skirtinguose sektoriuose ir 27 ES valstybėse narėse bus nevienodi.

Nors pasirengimas Jungtinės Karalystės tapimui trečiaja šalimi daugeliu aspektų būtų tas pats, nepriklausomai nuo to, ar būtų sudarytas susitarimas dėl išstojimo ir jame būtų numatytas pereinamasis laikotarpis, ar ne, tačiau jis turėtų būti **daug spartesnis**. Be to, dėl staigumo, būdingo išstojimo be susitarimo scenarijui, reikėtų imtis tam tikrų specialių priemonių.

Nenumatytiems atvejams skirtų priemonių principai

Iš esmės Europos Sąjungos taisyklės, taip pat ir reglamentuojančios vidaus rinkos veikimą, gali būti pritaikomos prie jų teritorinės taikymo srities pokyčių. Daugelis taisyklių buvo sukurtos dar tada, kai Europos Sąjungą sudarė mažiau narių, ir jos buvo taikomos toliau Sąjungai augant nuo šešių iki 28 valstybių narių. Po Jungtinės Karalystės išstojimo Europos Sąjunga veiks toliau ir jos viduje bus taikomos jos taisyklės.

Apskritai siekiant pasirengti nenumatytiems atvejams reikėtų deramai atsižvelgti į tai, kad, nesudarius susitarimo, nuo 2019 m. kovo 30 d. jokios ES taisyklės Jungtinei Karalystei nebegaliotų ir ji galėtų greitai pradėti nuo jų tolti. Nenumatytiems atvejams skirtų priemonių būtų imamasi siekiant apginti Europos Sąjungos ir jos piliečių interesus ir tik tiek, kiek būtina reikia. Tai būtų daroma retais atvejais, kai dabartinėse taisyklėse nenumatyta tinkamų būdų sumažinti labiausiai trikdantį išstojimo be susitarimo poveikį Europos Sąjungai ir jos piliečiams. Dėl tokių priemonių ES įmonės neturėtų atsidurti nepalankioje padėtyje, palyginti su jų konkurentais Jungtinėje Karalystėje. Jos neturėtų kompensuoti nuostolių įmonėms, kurios, priešingai nei jų konkurentai, reikiamų pasirengimo priemonių nesiėmė, nes taip būtų pažeistas vienodų sąlygų principas.

⁹ Visas sąrašas pateikiamas 3 priede.

Komisijos nuomone, bet kuriuo lygmeniu priimamos nenumatytiems atvejams skirtos priemonės turėtų atitikti šiuos bendruosius principus:

- nenumatytiems atvejams skirtomis priemonėmis **neturėtų būti sukurta tokia nauda, kokią teikia narystė Sąjungoje**, ar atkartotos pereinamojo laikotarpio sąlygos, numatytos Susitarimo dėl išstojimo projekte;
- nenumatytiems atvejams skirtos priemonės iš esmės bus **laikinos** ir neturėtų tęstis ilgiau kaip iki 2019 m. pabaigos;
- nenumatytiems atvejams skirtas priemonės Europos Sąjunga priims **vienašališkai** siekdama savo interesų, todėl iš esmės ji galės bet kada jas atšaukti;
- nenumatytiems atvejams skirtos priemonės turi būti priimamos paisant Sutartyse nustatyto **kompetencijos pasidalijimo** ir Europos Sąjungoje taikomo subsidiarumo principo;
- nacionalinės nenumatytiems atvejams skirtos priemonės turi būti **suderinamos** su ES teise, įskaitant Sąjungos tarptautinius įsipareigojimus;
- nenumatytiems atvejams skirtomis priemonėmis **nebus šalinamos delsos pasekmės**, kurių atitinkami suinteresuotieji subjektai galėjo išvengti imdamiesi pasirengimo priemonių ir veikdami laiku.

5. Nenumatytiems atvejams skirtų priemonių poreikių vertinimas

Tam tikroms politikos sritims – atsižvelgiant į jų svarbą visai Europos Sąjungai, dideles pasekmes netvarkingo išstojimo atveju ir su tuo susijusias labai neigiamas pasekmes piliečiams ir įmonėms – **būtina skirti ypatingą dėmesį**. Komisija mano, kad toliau nurodytos sritys yra ypač svarbios¹⁰. Darbas šiose srityse vykdomas ypatingos skubos tvarka.

Piliečiai

Nuo pat derybų su Jungtine Karalyste pradžios Europos Sąjunga **piliečių interesus išskėlė į pirmą vietą**. Remiantis 2017 m. balandžio 29 d. Europos Vadovų Tarybos išvadomis, su piliečiais susiję klausimai sudaro pirmą didelę Susitarimo dėl išstojimo projekto dalį. Europos Sąjunga visada laikėsi nuostatos, kad piliečiai neturėtų mokėti „Brexit’o“ kainos. Todėl valstybės narės turėtų dosniai traktuoti jų teritorijoje jau gyvenančių Jungtinės Karalystės piliečių teises¹¹.

- Komisija mano, kad laikotarpiai, kuriuos Jungtinės Karalystės piliečiai teisėtai išgyveno kurioje nors iš 27 ES valstybių narių iki išstojimo dienos, pagal Direktyvą 2003/109/EB **dėl trečiųjų valstybių piliečių**, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, **statuso** turėtų būti laikomi teisėto gyvenimo Europos Sąjungos valstybėje narėje laikotarpiais.

Taip ES 27 gyvenantys ir reikiamas sąlygas atitinkantys Jungtinės Karalystės piliečiai galės lengviau gauti ilgalaikio gyventojų statusą savo gyvenamojoje valstybėje narėje. Jis suteiks jiems tas pačias teises dirbti, mokytis ir gauti pagrindines socialines išmokas kaip ir tos šalies

¹⁰ Prireikus vėlesniame etape į šį sąrašą gali būti įtraukiama papildomų veiksmų.

¹¹ 27 ES valstybėse narėse išstojimo metu gyvenantiems Jungtinės Karalystės piliečiams šios valstybės narės turės įforminti ir išduoti atitinkamus dokumentus kaip trečiosios šalies piliečiams. Kad galėtų toliau gyventi ir dirbti 27 ES valstybėse narėse, tie Jungtinės Karalystės piliečiai turės turėti nacionalinių migracijos institucijų išduotą leidimą gyventi.

piliečiams. Be to, Jungtinės Karalystės piliečiai įgis teisę į šeimos susijungimą ir tam tikromis sąlygomis galės gyventi kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje.

- Komisija padeda valstybėms narėms koordinuodama jų veiksmus atitinkamose jų kompetencijos srityse – taip ji siekia užtikrinti, kad piliečių teisės būtų saugomos vienodai. Atsižvelgiant į nacionalinėms ir vietos valdžios institucijoms tekšančių administracinių iššūkių mastą ir siekiant išvengti administracinių vėlavimų, valstybėms narėms rekomenduojama priimti iš anksto dar prieš Jungtinės Karalystės išstojimo datą pateikiamus leidimų gyventi prašymus.

Šiame kontekste Komisija palankiai vertina Ministrės Pirmininkės T. May patikinimus¹², kad net ir susiklosčius išstojimo be susitarimo scenarijui ES piliečių teisės Jungtinėje Karalystėje bus saugomos panašiai, kaip aprašyta pirmiau. Dabar Komisija tikisi, kad šios garantijos bus greitai įformintos ir piliečiai galės jomis kliautis. Komisijos atstovybės Jungtinėje Karalystėje teikia informaciją ir padeda gauti teisinės bei ekspertų konsultacijas Jungtinėje Karalystėje gyvenantiems ES 27 piliečiams, siekdamas padėti jiems užsitikrinti teisinį statusą pagal JK taisykles, galiosiančias po išstojimo.

Kaip jau minėta, kartu su šiuo komunikatu Komisija priėmė reglamento, kuriuo iš dalies keičiamas **Vizų reglamentas**, pasiūlymą¹³. Pasiūlymu siekiama palengvinti asmenų judėjimą iš Europos Sąjungos į Jungtinę Karalystę ir atvirkščiai – numatoma trumpoms JK piliečių viešnagėms Europos Sąjungoje netaikyti vizos reikalavimo su sąlyga, kad Jungtinė Karalystė analogiškai jo netaikys ES 27 piliečiams.

Finansinės paslaugos¹⁴

Jungtinei Karalystei išstojus, joje įsisteigę finansinės veiklos vykdytojai praras teisę teikti paslaugas 27 ES valstybėse narėse pagal ES finansinių paslaugų pasus. ES subjektų veiklai Jungtinėje Karalystėje bus taikoma JK teisė.

Pranešimuose suinteresuotiesiems subjektams Komisija pabrėžė, kad labai svarbu būti pasirengus visiems įmanomiems scenarijams, taip pat ir išstojimo be susitarimo atvejui. Europos priežiūros institucijos ir Europos Centrinis Bankas, vykdydamas savo priežiūros funkciją pagal Bendrą priežiūros mechanizmą, pateikė išsamių nuomonių ir gairių, kuriose pabrėžiama pasirengimo svarba ir paaiškinami su priežiūra susiję lūkesčiai persikelti nusprendusiems įmonėms. Daugelis ES finansinių paslaugų įmonių pasirengė situacijai, kai Jungtinė Karalystė nebus bendrosios rinkos dalis, pavyzdžiui, pritaikydamos savo sutartis arba savo pajėgumus ir veiklą perkeldamos į ES 27. Šis veiklos perkėlimas į ES 27 ir gebėjimų stiprinimas šiose valstybėse narėse tebevyksta ir turėtų būti paspartintas, tačiau vis tiek bus neįmanoma jo laiku pabaigti visose srityse iki 2019 m. kovo mėn. Nors tai galėtų sukelti riziką Europos Sąjungos finansiniam stabilumui, **su išstojimo be susitarimo scenarijumi susijusi rizika šiame sektoriuje labai sumažėjo.**

Pavyzdžiui, daugelis **draudimo įmonių** ėmėsi veiksmų (perkėlė sutartis, įsteigė filialų ir patronuojamųjų įmonių ar susijungė su ES 27 įmonėmis ir t. t.), kad galėtų toliau teikti paslaugas savo klientams. Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (EIOPA),

¹² <https://www.gov.uk/government/news/pm-brexit-negotiations-statement-21-september-2018>.

¹³ COM(2018) 745.

¹⁴ Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notices_lt#fisma.

bendradarbiaudama su nacionalinėmis institucijomis, siekia pašalinti tam tikriems ES 27 draudėjams dar likusią riziką¹⁵.

ES ir Jungtinės Karalystės sandorio šalių sudarytos **nebiržinių išvestinių finansinių priemonių sutartys, kurių tarpuskaita neatliekama**, iš esmės lieka galioti ir vykdomos iki termino pabaigos. Neatrodo, kad išstojimo be susitarimo atveju grėstų bendra sutarčių nevykdymo problema. Tačiau dėl tam tikrų vadinamųjų gyvavimo ciklo įvykių (pvz., dėl sutarčių pakeitimų, perkėlimų ir novacijų) tam tikrais atvejais gali tekti gauti leidimą ar pritaikyti išimtį, kadangi sandorio šalis nebėra ES įmonė¹⁶. Rinkos dalyviai raginami toliau ruošti šiai situacijai ir perkelti sutartis bei gauti reikiamus leidimus.

Atsižvelgdama į šį vertinimą Komisija nemano, kad šiose dviejose srityse reikėtų imtis nenumatytųjų priemonių.

- Tačiau atrodo, kad išstojimo be susitarimo atveju gali kilti rizika **išvestinių finansinių priemonių, kurių tarpuskaita atliekama**, finansiniam stabilumui, nes ES tarpuskaitos narių pozicijos JK pagrindinėse sandorio šalyse nebus tvarkingai likviduojamos. Rizika gali kilti ir tam tikroms JK centrinių vertybinių popierių depozitoriumų Sąjungos subjektams teikiamoms paslaugoms, kurių per trumpą laiką pakeisti neįmanoma. Šiose srityse esamos lygiavertiškumo sistemos suteikia tinkamų priemonių, kurias galima greitai įdiegti. Tam turėtų būti išnaudojamas iki 2019 m. kovo 30 d. likęs laikas. Jei Komisijai prireiktų imtis priemonių, jos apimtų tik tiek, kiek būtina siekiant išvengti rizikos finansiniam stabilumui, kylančios išstojimo be susitarimo atveju, jos būtų ribotos trukmės ir taikomos griežtai nustatytais sąlygomis. Jei susitarimo pasiekti nepavyktų, Komisija priims laikinus ir sąlyginius lygiavertiškumo sprendimus, siekdama užtikrinti, kad centrinės tarpuskaitos ir depozitoriumų paslaugos nebūtų sutrikdytos¹⁷. Šiuos sprendimus papildys Jungtinės Karalystės infrastruktūrų pripažinimas, todėl jos raginamos iš anksto kreiptis į Europos vertybinių popierių ir rinkų instituciją (ESMA) dėl pripažinimo.

Galiausiai Europos priežiūros institucijos raginamos pradėti rengtis bendradarbiavimo susitarimams su JK priežiūros institucijomis siekiant užtikrinti, kad informacijos apie finansų įstaigas ir subjektus mainai galėtų prasidėti iškart po išstojimo dienos, jei išstojimas būtų be susitarimo.

Oro transportas¹⁸

Kalbant apie **oro transportą**, jei Jungtinė Karalystė išstotų be jokio išstojimo dieną galiojančio susitarimo ir orlaivių naudotojai nesudarytų reikiamų ir galimų alternatyvių susitarimų, oro eismas tarp Jungtinės Karalystės ir Europos Sąjungos staiga nutrūktų, nes nebūtų suteiktos skrydžių teisės ir (arba) negaliojanti licencija oro susisiekimui vykdyti arba aviacinės saugos sertifikatai.

¹⁵ Taip pat žr. 2018 m. lapkričio 5 d. EIOPA pranešimą <https://eiopa.europa.eu/Pages/News/EIOPA-calls-for-immediate-action-to-ensure-service-continuity-in-cross-border-insurance-.aspx>.

¹⁶ Siekdama palengvinti ilgalaikių sutarčių perkėlimą į Europos Sąjungą, 2018 m. lapkričio 8 d. Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA) pateikė Komisijai patvirtinti techninių standartų projektą. Šie standartai užtikrins, kad šios sutartys būtų taip pat reglamentuojamos ir po perkėlimo.

¹⁷ Minėtos priemonės bus taikomos, jei kompetentingame komitete valstybės narės balsuos už jas.

¹⁸ Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_lt#move.

- **Skrydžių teisių** srityje Komisija pasiūlys priemonių, užtikrinančių, kad Jungtinės Karalystės oro vežėjams būtų leidžiama skristi virš Europos Sąjungos teritorijos, atlikti techninius nutūpimus (pvz., prisipilti degalų neįlaipinant ir (arba) neišlaipinant keleivių), nutūpti Europos Sąjungoje ir grįžti atgal į Jungtinę Karalystę. Tokios priemonės būtų taikomos su sąlyga, kad Jungtinė Karalystė lygiavertes priemones taikys Europos Sąjungos oro vežėjams.
- **Aviacijos saugos** srityje Europos aviacijos saugos agentūra (EASA) galės išduoti sertifikatus tam tikriems aviacijos produktams (tipo sertifikatus) ir bendrovėms (organizacijų patvirtinimo sertifikatus) tik po to, kai Jungtinė Karalystė taps trečiąja šalimi. Komisija pasiūlys priemonių, **užtikrinančių nenutrūkstamą tokių sertifikatų galiojimą ribotą laikotarpį**. Tokios priemonės bus taikomos su sąlyga, kad Jungtinė Karalystė taikys panašias priemones. Analogiškai Komisija pasiūlys priemonių, **užtikrinančių**, kad dalys ir prietaisai, pateikti Sąjungos rinkai iki išstojimo dienos remiantis pažyma, kurią išdavė Jungtinės Karalystės civilinės aviacijos administracijos atestuotas juridinis ar fizinis asmuo, tam tikromis aplinkybėmis vis dar galėtų būti naudojami.
- Komisija imsis veiksmų, kad užtikrintų, jog iš Jungtinės Karalystės tranzitu per ES 27 oro uostus skrendantiems keleiviams ir jų rankiniam bagažui ir toliau būtų netaikoma antroji saugumo patikra (t. y. būtų taikoma vadinamoji **vienintelio saugumo patikrinimo sistema**¹⁹).

Dėl ES teisėje nustatyto reikalavimo, kad kontrolinį oro vežėjų akcijų paketą turi turėti ir juos kontroliuoti ES juridiniai ar fiziniai asmenys, **Komisija pabrėžia, kad labai svarbu, jog įmonės, norinčios būti pripažintos ES oro vežėjais**, imtųsi visų reikiamų priemonių ir užsitikrintų, kad 2019 m. kovo 30 d. jos atitiktų šį reikalavimą.

*Kelių transportas*²⁰

Kalbant apie **kelių transportą**, išstojimo be susitarimo atveju nuo išstojimo dienos JK vežėjams teisę patekti į rinką suteiktą tik pagal Europos transporto ministrų konferencijos (ECMT) sistemą išduoti leidimai, o pagal juos būtų leidžiama vykdyti daug mažiau transporto veiklos nei dabartinis transporto tarp Sąjungos ir Jungtinės Karalystės mastas. Šiuo metu ES teisėje nėra mechanizmo, pagal kurį būtų galima pratęsti Bendrijos licencijų, suteikiančių platesnes prieigos teises vežėjams Europos Sąjungoje, galiojimą.

*Muitinė*²¹

Susitarimo nesudarymo atveju nuo išstojimo dienos iš Jungtinės Karalystės į Europos Sąjungą įvežamos prekės bus laikomos importu, o iš Europos Sąjungos į Jungtinę Karalystę išvežamos prekės – eksportu. Joms bus taikomi visi atitinkami ES teisės aktai dėl importuojamų ir eksportuojamų prekių, **įskaitant tam tikrų rinkliavų ir mokesčių** (pavyzdžiui, muitų, pridėtinės vertės mokesčio ir importo akcizų) **taikymą**, kaip Europos Sąjunga yra

¹⁹ Ši priemonė bus taikoma, jei kompetentingame komitete valstybės narės balsuos už ją.

²⁰ Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_lt#move.

²¹ Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_lt#tradetaxud

įsipareigojusi pagal Pasaulio prekybos organizacijos taisykles. Be to, muitinei turės būti pateikiamos **muitinės deklaracijos** ir siuntos galės būti **tikrinamos**.

- Komisija ragina valstybes nares imtis visų reikiamų priemonių, kad būtų pasirengusios nuo 2019 m. kovo 30 d., jei išstojimas būtų be susitarimo, **visoms iš Jungtinės Karalystės importuojamoms ir į ją eksportuojamoms prekėms** taikyti Sąjungos muitinės kodeksą ir reikiamas netiesioginio apmokestinimo taisykles. Muitinė gali išduoti **leidimus taikyti supaprastintas procedūras**, kaip numatyta Sąjungos muitinės kodekse, jei ekonominės veiklos vykdytojai to prašo ir laikosi atitinkamų reikalavimų. Vienodas sąlygas ir sklandžią prekybą bus ypač sudėtinga užtikrinti tose srityse, kuriose su Jungtine Karalyste prekiaujama aktyviausiai. Komisija padeda valstybėms narėms ieškoti šios problemos sprendimų, kurie būtų visiškai suderinami su dabartine reglamentavimo sistema.

Sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimai²²

Išstojimo be susitarimo atveju nuo išstojimo dienos daugelį prekių ir gyvūnų, kuriems taikomos **sanitarinės ir fitosanitarinės taisyklės**, bus draudžiama įvežti, nebent ES teisės aktuose Jungtinė Karalystė bus įtraukta į trečiųjų šalių, iš kurių juos įvežti leidžiama, sąrašą.

- Remdamasi ES veterinarijos teisės aktais Komisija, jei pagrįsta ir bus laikomasi visų taikomų sąlygų, greitai įtrauks Jungtinę Karalystę į reikiamą sąrašą²³, kad iš Jungtinės Karalystės į Europos Sąjungą būtų galima įvežti gyvus gyvūnus ir gyvūninės kilmės produktus²⁴.

Tačiau net jei Jungtinė Karalystė ir bus įtraukta į sąrašą, ji turės laikytis trečiosioms šalims taikomų **griežtų su sveikata susijusių importo sąlygų** ir valstybių narių tarnybos pasienio kontrolės postuose turės atlikti sanitarijos ir fitosanitarijos patikrinimus, už kuriuos atsakomybė tenka atitinkamai valstybei narei. Tvirtindama naujus pasienio kontrolės postus 27 ES valstybėse narėse ar esamų postų plėtrą Komisija atsižvelgs į taikomuose ES teisės aktuose numatytas lankstumo galimybes.

Asmens duomenys²⁵

Išstojimo be susitarimo atveju nuo išstojimo dienos asmens duomenų perdavimui į Jungtinę Karalystę bus taikomos tarptautinio duomenų perdavimo taisyklės pagal Bendrąjį duomenų apsaugos reglamentą (ES) 2016/679, teisėsaugos sektoriui skirtą Direktyvą (ES) 2016/680 ir Europos Sąjungos institucijoms bei įstaigoms skirtą Reglamentą (EB) Nr. 45/2001²⁶.

²² Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami adresu https://ec.europa.eu/info/brexit/brexit-preparedness/preparedness-notice_lt#sante.

²³ Įtraukimas į sąrašą priklauso nuo to, ar už tai kompetentingame komitete balsuos valstybės narės.

²⁴ Komisija pažymi, kad Jungtinės Karalystės Vyriausybė 2018 m. rugsėjo 24 d. paskelbė rekomendacinį pranešimą „dėl gyvūnų ir gyvūninės kilmės produktų importo susitarimo dėl Brexit'o nesudarymo atveju“. Jame teigiama, kad „nuo Jungtinės Karalystės išstojimo iš ES dienos dabartinė importo kontrolės tvarka ir reikalavimai dėl pranešimo apie tiesiogiai iš ES įvežamus gyvus gyvūnus ir gyvūninės kilmės produktus nepasikeis“.

²⁵ Suinteresuotiesiems subjektams skirti Komisijos pranešimai šiuo klausimu pateikiami adresu https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/data_protection_en.pdf.

²⁶ Arba pagal jį pakeisiančią priemonę, kai ji įsigalios.

Bendrajame duomenų apsaugos reglamente, Direktyvoje 2016/680 ir Reglamente 45/2001 pateikiamas platus duomenų perdavimo į trečiąsias šalis priemonių rinkinys. Tarp jų visų pirma paminėtinos vadinamosios „tinkamos apsaugos priemonės“ (pvz., Komisijos patvirtintos standartinės sutarčių sąlygos, įmonei privalomos taisyklės, administraciniai susitarimai), kuriomis gali naudotis ir privačiojo sektoriaus subjektai, ir valdžios institucijos.

Be to, minėtuose trijuose teisės aktuose tam tikroms situacijoms, pavyzdžiui, jei duomenų subjektas aiškiai sutinka su duomenų perdavimu arba jei duomenys reikalingi sutarčiai vykdyti, ieškiniui pateikti ar dėl svarbių viešojo intereso priežasčių, numatyta keletas išimčių, leidžiančių perduoti duomenis ir be tinkamų apsaugos priemonių. Tai tos pačios priemonės, kuriomis naudojamosi keičiantis duomenimis su daugeliu pasaulio šalių, kurių atžvilgiu nepriimtas sprendimas dėl tinkamumo.

Atsižvelgiant į minėtuose teisės aktuose numatytas galimybes, sprendimo dėl tinkamumo priėmimas nėra Komisijos nenumatytą atvejų planavimo dalis.

ES klimato politika

Išstojimo be susitarimo atveju nuo išstojimo dienos Jungtinei Karalystei ir jos teritorijoje nebegalios visi ES kovos su klimato kaita srities teisės aktai (dėl ES apyvartinių taršos leidimų prekybos, fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir kt.). Komisija atidžiai stebės, ar ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema tinkamai veikia Jungtinės Karalystės išstojimo aplinkybėmis. Prireikus ji imsis priemonių, kad būtų išsaugotas šio mechanizmo vientisumas, pavyzdžiui, ji galėtų laikinai sustabdyti aukcionų ir nemokamo apyvartinių taršos leidimų paskirstymo ir (arba) keitimo procesus, kuriuose dalyvauja Jungtinė Karalystė.

Siekiant užtikrinti fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kvotų sistemos veikimą, jei iki 2019 m. kovo mėn. nebūtų ratifikuotas susitarimas dėl išstojimo, apskaičiuojant 2019 m. metines kvotas reikėtų neatsižvelgti į šių dujų, kurias JK bendrovės teisėtai pateikė savo šalies rinkai, kiekius, nes po išstojimo dienos ES rinka bus mažesnė.

- Komisija pakoreguos JK bendrovių orientacines vertes, kuriomis remiantis apskaičiuojamos jų 2019 m. metinės fluorintų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kvotos – bus atsižvelgiama tik į jų deklaruotą veiklą 27 ES valstybėse narėse, o į kvotas, susijusias su deklaruota veikla JK viduje, nebus atsižvelgiama²⁷.

6. Tolesni su nenumatytais atvejais susiję veiksmai

Europos Sąjungos ir Jungtinės Karalystės derybos dėl susitarimo dėl išstojimo tęsiasi ir Komisija yra visiškai atsidavusi šiam procesui.

Tačiau Jungtinės Karalystės išstojimo datai artėjant turime toliau ruošti visiems galimiems variantams. Pirmiau aprašyti nenumatytiems atvejams skirti veiksmai turi būti ypač glaudžiai koordinuojami visais lygmenimis – Europos Sąjungos, nacionaliniu ir vietos lygmeniu bei su suinteresuotųjų subjektų veiksmais. Šiame komunikate Komisija išdėstė pagrindinius veiksmus, kurių reikia imtis svarbiausiose srityse²⁸.

²⁷ Ši priemonė bus taikoma, jei kompetentingame komitete valstybės narės balsuos už ją.

²⁸ Jų apžvalga pateikiama 4 priede.

Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad, priimant kai kurias priemones, paspartinti procedūrinių reikalavimų vykdymo neįmanoma, pavyzdžiui, Sutarčių 1 ir 2 protokoluose nustatyta, kad, priimant teisės aktus, su nacionaliniais parlamentais turi būti konsultuojamasi aštuonias savaites. Savo ruožtu deleguotuosius aktus privaloma tvarka tikrina Europos Parlamentas ir Taryba ir šio proceso visais atvejais paspartinti neįmanoma.

Siekiant visas reikiamas teisėkūros priemones priimti laiku, **visos susijusios ES institucijos turi visapusiškai bendradarbiauti**, kad išvengtume vėlavimo dėl svarstymų, nesusijusių su „Brexīt’u“.

5 priede nurodyti minimalūs antrojo lygmens teisės aktų, kuriuos remdamasi savo įgaliojimais priima Komisija, priėmimo terminai.

Atsižvelgdama į tai, Komisija ketina:

- visas reikiamas teisėkūros priemones pasiūlyti ir visus deleguotuosius aktus priimti iki 2018 m. gruodžio 31 d.;
- tuomet teisėkūros procedūra priimamų aktų atžvilgiu Europos Parlamentas ir Taryba turės pakankamai laiko užbaigti įprastą teisėkūros procedūrą iki šios kadencijos Parlamento plenarinio posėdžio 2019 m. kovo mėn., o deleguotųjų aktų atžvilgiu – atlikti reikiamą kontrolę;
- vėliausiai iki 2019 m. vasario 15 d. kompetentingiems komitetams balsuoti pateikti visus reikalingus įgyvendinimo aktų projektus.

Visą šį laikotarpį Komisija deramai koordinuos veiksmus tarp valstybių narių. Tuo tikslu 2018 m. lapkričio arba gruodžio mėn. Tarybos darbo grupė (50 str.) surengs **keletą sektorinių susitikimų**, kuriuose dalyvaus 27 ES valstybių narių pasirengimo „Brexīt’ui“ koordinatoriai ir atitinkamų nacionalinių administracijų atstovai (plg. 6 priedą). Šie pasirengimo seminarai bus gera proga bendrai įvertinti dabartinę pasirengimo būklę ir nustatyti, ar suinteresuotiesiems subjektams, nacionalinėms administracijoms ar ES lygmeniu reikėtų imtis papildomų veiksmų. Europos Parlamento ir Tarybos posėdžiuose, skirtuose pasirengimo klausimams, Komisija dalyvaus, kiek tik reikės.

ES 27 turi veikti vieningai ir koordinuotai

Komisija ragina valstybes nares šiame precedento neturinčiame išstojimo procese **išlaikyti vienybę** ir toliau rodyti ryžtą ir solidarumą, kuriais pasižymėjo Europos Sąjungos pozicija per visas šias derybas, taip pat pasitikėti, kad **bendras nenumatytiems atvejams skirtas planas**, einant čia išdėstytu keliu ir laikantis siūlomų terminų, bus įgyvendintas. Komisija pažymi, kad dvišaliai sprendimai būtų visų pirma nesuderinami su kompetencijų pasidalijimu Europos Sąjungoje, o tais atvejais, kuriais jie su kompetencijų pasidalijimu ir būtų suderinami, galiausiai jie pakenktų Europos Sąjungos vienybei ir padarytų neigiamą poveikį piliečiams, įmonėms bei valdžios institucijoms.

Susitarimo dėl išstojimo projektas yra geriausias išstojimo variantas. Jei susitarimas dėl išstojimo nebus sudarytas, Europos Sąjunga gins savo interesus ir visose srityse turėtų veikti vieningai ir koordinuotai.